

ció. Prenguem, per exemple, les comarques on l'afiliació a CC. OO. és més important: a 7 comarques, l'afiliació a CC.OO. era igual o superior al 20% dels assalariats. Aquestes comarques, en ordre d'importància decreixent, eren el Pallars Sobirà, la Noguera, el Baix Llobregat, el Pallars Jussà, el Garraf, la Vall d'Aran i el Segrià. És difícil trobar quelcom de comú entre aquestes comarques: Pallars Sobirà i Pallars Jussà són dues comarques de muntanya de lleu predomini agrari, mentre la Vall d'Aran, també muntanyenca, gira essencialment entorn del turisme. Totes tres, com també la Noguera i el Segrià, figuren entre les comarques amb taxes d'immigració inferiors a la mitjana de Catalunya, mentre el Baix Llobregat té la taxa d'immigració més alta de Catalunya i el Garraf també entre les més altes; etcètera.

El que succeeix és que la taxa d'afiliació a CC.OO., al menys a Catalunya, sembla independent d'altres variables estructurals. Ni tant sols la freqüent consideració de CC.OO. com sindicat -- "fabril" sembla útil: la correlació a nivell comarcal entre assalariats d'indústria i afiliació a CC.OO. és nul·la (per ser exactes, val $r = -.002$). Fins i tot addicional als assalariats/ d'indústria els de la construcció (el que pot ser més o menys correcte), la correlació segueix sent pràcticament zero ($r=.01$). En altres paraules (i aquesta és una qüestió important però de la qual no ens podem ocupar), l'afiliació al sindicat de CC.OO. apareix com un fet alhora de grans dimensions però molt variables i sense que aquestes variacions puguin posar-se en relació amb cap altra variable a primera vista rellevant.

Igualment succeix amb el vot del PSUC: la correlació entre vot comunista i afiliació a CC.OO. val $r = .22$, el que està per sota del llindar de significació. Aquest resultat és difícilment interpretable, ja que en base a les informacions generals disponibles podien esperar-se dos tipus de relacions, de signe divers, entre la importància de l'afiliació a CC.OO. i els resultuts electorals del PSUC:

- podia, en primer lloc, avançar-se la hipòtesi de l'existència d'una forta relació entre implantació sindical i vot comunista, entenent que el sindicat actua, bé com un gran "agent electoral" del partit, bé (el que no és incompatible) que el vot a les candidatures de CC.OO. (o, amb més raó, l'afiliació/al sindicat) constitueix un primer pas d'aproximació cap al PSUC. En aquesta hipòtesi, caldria esperar un coeficient de correlació fort i positiu entre ambdues variables (el que, com hem vist, no és el cas).

- podia, alternativament, formular-se un model més subtil, que tingués en compte el següent fet: el grau d'heterogeneïtat política dels membres de CC.OO. és diferent a les diferents zones del territori. Allà on CC.OO. és una gran organització, ha d'aplegar forçosament molts no-comunistes; la seva heterogeneïtat/política interna seria aquí més important que en aquelles altres zones on CC.OO. és un sindicat minoritari (o, com a mínim, més feble) i om, previsiblement, engloba pràcticament només els simpatitzants del PSUC.

En altres paraules, en aquest model podríem esperar trobar una relació inversa (és a dir, una correlació negativa) entre la importància de l'afiliació de CC.OO. i la probabilitat de vot/

comunista entre els membres de CC.OO.

Ara bé, la relació trobada no encaixa ni en un ni en altre model, mentre la relació que es troba en el conjunt d'Espanya encaixa en el primer: hi ha una forta correlació (de l'ordre de $r = .7$) entre el vot al PCE i a CC.OO. (27). És temptador, -- aleshores, intentar donar una interpretació no simplement tècnica d'aquesta quasi-completa independència estadística, sinó/ una interpretació que tingui en compte les especials relacions que han existit a Catalunya entre partit i sindicat.

En efecte, des de 1977 com a mínim, CC.OO. ha estat una qüestió complicada pel PSUC: en primer lloc, per la voluntat i la terminologia "unitària" i "independent" expressades pel sindicat; en segon lloc, perquè el sindicat jugava un paper especial en relació als conflictes interns del PSUC. En la mesura que els organismes dirigents del sindicat a Catalunya anaven esdevenint -- un feude reservat a una de les tendències del PSUC (reservat, -- especifiquem, respecte d'altres tendències del PSUC, no respecte d'altres partits), i en la mesura que les relacions entre -- aquesta tendència i la predominant en la direcció del PSUC s'anaven fent més difícils, el sindicat es presentava progressivament com una organització amb vida pròpia, perfectament independent del partit. S'explica així la convocatòria d'algunes importants vagues en els serveis públics a principis del 1979 (28), o bé el fet que en la campanya de les eleccions legislatives de 1979 hi hagués més d'un matís entre la posició de la Confederació de CC.OO. i la posició del sindicat a Catalunya; mentre a -- la resta d'Espanya el PCE intentava traduir en el pla electoral la implantació sindical de CC.OO. (29), a Catalunya el PSUC es

limitava a editar un pamflet electoral en el qual els membres del partit amb responsabilitats sindicals cridaven a votar pel PSUC, però sense que hi fos mencionat en cap moment el nom -- del sindicat. (30).

Es possible que aquest tipus de problemàtica hagi contribuït a mantenir la pluralitat política de CC.OO. a Catalunya, al menys en el sentit d'evitar una estricta identificació partit-sindicat, sobre la base d'uns desacords sovint ben públics.

En tot cas, i tornant al punt de partida, pel que fa al vot comunista no sembla que es pugui dir que a Catalunya la importància de l'organització sindical emparentada amb el PSUC jugui un paper directe, ni de suport actiu, ni tant sols de suport estructural per al manteniment de cercles socials inclinats al vot comunista.

f.- La immigració.

La magnitud quantitativa i la caracterització social de les persones que, residint a Catalunya, procedeixen d'altres territo--ris espanyols (i que, per brevetat, designarem des d'ara com immigrants) justifica que s'hagi pogut dir que l'estudi de la im--migració s'ha convertit en "el" tema de la sociologia catalana.
(31)

La importància d'aquesta variable en l'anàlisi electoral reque--reix poca justificació, a la llum d'algunes dades: els immi--grants constitueixen prop del 40% de la població de Catalunya - (i prop de la meitat de la població activa); es tracta d'un ---grup predominantment assalariat, més jove que la població nascu--da a Catalunya, concentrat en bona part en zones socialment de--gradades de Barcelon i en el seu cinturó i, en menor mesura, a Tarragona i d'altres punts.

El predomini dels immigrants entre els treballadors d'indústria i la permanent possibilitat del sorgiment d'un conflicte en termes idiomàtico-culturals han posat el PSUC en una situació po--tencialment difícil, el que explica, sens dubte, l'atenció que/ha vingut dedicant a aquest tema (32).

Abans, però, d'examinar la relació entre immigració i vot al -PSUC, convé emmarcar el tema fent una observació: el lligam entre immigració i vot comunista no és un fet privatiu de Cata--lunya, ni tant sols d'Espanya (33). Dades d'altres punts d'Es--panya senyalen una relació forta i positiva entre persones des--plaçades d'una regió a una altra i/o del camp a la ciutat i/o de l'agricultura a la indústria, i vot al PCE: és el cas del -País Valencia, on s'ha pogut dir que "(el PCPV) és el princi--

pal partit dels immigrants al País Valencià" (34); del País -- Basc, on una anàlisi de correlacions realitzada a nivell de -- mesa electoral dins la província de Guipúscoa trobava una -- correlació entre immigració i vot a l'EPK-PCE de valor $r = .63$ (35); o de Madrid i Sevilla, on els resultats electorals més/ alts del PCE es donen en els municipis dels corresponents cin turons industrials que han conegut creixements demogràfics de tipus migratori més espectaculars en els últims quinze o vint anys. (36).

Aquestes referències ens interessien en la mesura que ens ajuden a dibuixar amb més precisió el marc teòric en el qual cal situar el lligam immigració-vot PSUC. Al nostre entendre, més concretament, aquestes dades permeten excloure una interpretació que posés l'accent, de manera fonamental, en la visió del PSUC com "versió catalana" d'un partit d'àmbit general espanyol, que es guanyaria un fort suport entre els immigrants en base en aquesta entitat "no només catalana", en la mesura que aquesta vinculació espanyola li permetria donar seguretats -- als immigrants entorn de la problemàtica de la seva identitat/ lingüística i, en general, cultural.

El factor essencial, al nostre entendre, pot ser més aviat el pas del món rural/agrari a una societat urbana/industrial, especialment degradada sota diversos punts de vista, i al fet -- que aquest pes concerneix un sector de població especialment -- dinàmic (des del punt de vista de les seves característiques -- socio-demogràfiques). Com han senyalat Martín Moreno i De Miguel (37), "la propensión izquierdista del voto no se deriva -- tanto del hecho urbano como del proceso urbano, puesto que son las ciudades fabriles -que han crecido más- las que, por lo ge

neral, aparecen como más izquierdistas". I, després d'examinar el cas dels 10 municipis espanyols amb més vot d'esquerres --- (quatre dels quals estan al cinturó barceloní: Santa Coloma, - Cornellà, L'Hospitalet i Badalona), observen: "Todos ellos son núcleos fabriles (...) son sobre todo ciudades enormemente homogéneas por el predominio de la clase obrera inmigrante".(38)

En altres paraules, creiem que la vinculació entre població im- migrada i vot d'esquerres (i, especialment, comunista) s'expli- ca essencialment pel procés d'urbanització implicat pels cor- rents migratoris (en especial, els produïts durant el període de creixement tumultuós conegut al nostre país des dels anys/ seixanta) i per la caracterització social de la població immi- grada. En canvi, i com poden mostrar els precedents citats del País Valencia, País Basc, Madrid i Sevilla, el component cultu- ral (entès en un sentit restringit, sòcio-lingüístic) pot tenir escassa importància en el lligam immigració-vot comunista (en- cara que es tracta, òbviament, d'una qüestió essencial en altres aspectes).

A Catalunya, la correlació entre immigració i vot comunista ha estat important, com mostra el quadre núm. 14

Quadre núm. 14.- Correlació a nivell comarcal entre població - immigrada i resultats electorals del PSUC, 1977 - 1980.

	<u>1977</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>
Valor de r =	.66	.64	.66

La relació, doncs, és forta, mostrant com el vot comunista ten- deix a ser important allà on les taxes d'immigració són més al- tes, i feble allà on aquestes són més baixes.

Ara bé, la relació no és tan senzilla com aquest simple indicador podria suggerir. Fins i tot deixant de banda l'anàlisi a nivell individual (sobre la qual tornarem més avall), l'anàlisi de correlacions mostra, en certs aspectes, una relació més complicada.

En primer lloc, una anàlisi de correlacions a nivell municipal dóna, en el conjunt de Catalunya, resultats similars als del quadre núm. 14. Ara bé, si l'anàlisi es realitza província - per província, la imatge és bastant diversa, com presenta el quadre núm. 15 (39).

Quadre núm. 15.- Correlació a nivell municipal entre població immigrada i resultats electorals del PSUC el 1977, per províncies.

<u>Províncies :</u>	<u>Valors de r</u>
Barcelona	.77
Girona	.39
Lleida	.24
Tarragona	.06

La imatge és ara considerablement diferent: la relació trobada a nivell comarcal es raferma encara més pel que fa als municipis barcelonins, queda molt diluïda pel que fa als municipis gironins i lleidatans, i desapareix, finalment, pel que fa als municipis tarragonins. La relació entre ambdues variables, --- doncs, sembla variar notablement entre els distints marcs de referència possibles, i seria arriscat dir que aquestes variacions es deuen a les variacions inter-provincials de la taxa d'immigració. El que pot dir-se és que, atès el fet que la distribució de la taxa d'immigrats per municipi és molt més variable a Barcelona que a Tarragona, la relació entre ambdues varia

bles sembla expressar-se millor a través d'un model no linial. En segon lloc, la immigració esta també lligada, pero negativament, a l'evolució dels resultats electorals del PSUC. Si posem en relació la població immigrada amb la diferència entre els resultats del PSUC de 1980 i de 1977, hom troba un coeficient de correlació de valor $r = -.39$. En altres paraules, el PSUC ha reulat més en les zones amb més població immigrada, i s'ha mantingut millor (o, fins i tot, ha crescut) en aquelles on la taxa d'immigració és més baixa. Com tornarem a veure a propòsit d'altres qüestions, el PSUC sembla resistir, en termes comparatius, millor allà on les condicions ambientals li són menys favorables.

Que pot dir-se al nivell individual? Segons una enquesta realitzada a principis de 1980, i que hem utilitzat en un altre lloc (40), nascuts a Catalunya i immigrants van repartir el seu vot a les eleccions generals del 1979 de la manera que recull el quadre núm. 16.

Quadre núm. 16.- Vot emès a les eleccions generals del 1979 a Catalunya segons lloc de naixement. (en %).

	Nascuts a Catalunya	Nascuts a la resta d'Espanya	Conjunt
CD	0.5	0.6	0.5
UCD	12.0	9.8	11.1
CiU	18.6	3.5	12.9
ERC	3.4	0.7	2.4
PSC	23.5	35.9	28.3
PSUC	11.0	19.7	14.4
Altres esquerra	2.4	0.4	1.7
Altres dreta	0.8	----	0.5
No vota, no contesta	27.7	29.3	28.3
(n =)	(1105)	(685)	(1790)

Com es pot veure, la població immigrada s'inclinava majoritàriament cap a l'esquerra, donant suport en primer lloc el PSC i a continuació, en un 20% dels casos, el PSUC; la població autòctona, malgrat seguir atorgant el primer lloc, dóna un marge més important a les forces de centre i dreta, limitant-se el PSUC a un quart lloc, per sota de CiU i UCD, amb les preferències de l'11% dels enquestats. En altres paraules, la probabilitat de votar comunista és gairebé dues vegades més gran entre els immigrants que entre els autòctons. Ara bé, pot ser interessant examinar la relació al revés: quin és el repartiment entre immigrants i autòctons dels electors de cada partit? El quadre núm. 17, basant-se en les mateixes dades, intenta respondre en aquesta pregunta.

Quadre núm. 17. - Distribució per lloc de naixement dels votants de les principals forces polítiques de Catalunya, 1979.

<u>Lloc de naixement:</u>	<u>CD</u>	<u>UCD</u>	<u>CiU</u>	<u>ERC</u>	<u>PSC</u>	<u>PSUC</u>	<u>Total mostra</u>
Catalunya	55.6°	66.3	89.6	88.4	51.4	47.5	61.7
Resta d'Espanya	44.4°	33.7	10.4	11.6	48.6	52.5	38.3
(n =)	(9)	(199)	(231)	(43)	(506)	(258)	(1790)

°: Tant per cent no significatiu per insuficient nombre de casos.

Aquest quadre vé a matisar considerablement les dades del quadre núm. 16. Malgrat que els partits més allunyats de la distribució general de l'electorat són CiU i ERC, que registren un predomini aclaparador dels autòctons respecte dels immigrants, el PSUC és l'únic partit amb majoria d'immigrants entre el seu electorat; PSC i CD queden dividits aproximadament per meitats, amb predomini dels nascuts a Catalunya, i només UCD ofereix un

perfil semblant al del conjunt de l'electorat. Cal dir immediatament que hi ha elements per creure que les eleccions de 1980 poden haver introduït canvis importants en la distribució per lloc de naixement de l'electorat d'alguns partits, però sembla raonable afirmar que la composició de l'electorat del PSUC es mantindria, en línies generals, estable.

Un últim punt a tractar és el següent: si la immigració és una variable significativa en la mesura que el canvi de lloc de residència comporta, per part de la població immigrada, un procés d'adaptació a un nou marc social, aquest procés pot veure's afectat per diversos factors, un dels més rellevants dels quals serà, probablement, el temps que la persona en qüestió porti residint en el nou medi.

En aquest punt, les dades disponibles són escasses. E. Salvador (41) ha trobat, en una anàlisi ecològica sobre 1058 seccions censals de la ciutat de Barcelona, les següents correlacions amb els resultats electorals del PSUC el 1977 (quadre núm. 18).

Quadre núm. 18.- Correlacions entre el temps de residència a Barcelona de la població immigrada i vot al PSUC.

<u>Període d'arribada dels immigrants:</u>	<u>Valor de r.</u>
Abans de 1941	-.39
De 1941 a 1960	.50
De 1961 a 1974	.18

Encara que cal tractar curosament aquestes dades (ja que no es tracta només de variacions cronològiques, sinó també que el tipus d'immigrant ha variat entre uns i altres períodes), sembla que es pot dir que una llarga residència a Catalunya està més -

estretament lligada al vot comunista que períodes de residència més breus. Això faria pensar que l'electorat immigrat del PSUC/ pot tendir a estar més ben adaptat a la seva nova societat, de/ la mateixa manera que caldria retenir, a tall d'hipòtesi per a futurs treballs, que una més gran adaptació al marc social pot també afavorir el vot comunista.

g.- Religiositat.

La importància del "cleavage" religiós a la història espanyola i l'experiència de la vida política italiana havien fet preveure (42) que la qüestió religiosa revestiria també importància/ en la vida política espanyola després de la restauració de la/ democràcia. D'altra banda, la tradició ideològica del franquisme, caracteritzant la guerra civil com una "creuada" contra el comunisme, permetia també preveure una aguda contraposició entre religiositat i influència política comunista.

En realitat, l'experiència d'altres països mostra una més gran complexitat en les relacions entre religiositat i vot comunista. Deixant de banda el cas italià, hom ha trobat que el vot comunista va associat, no solament a nuclis no creients, sinó també, i sovint encara amb més importància, a grups religiosos minoritaris (43). Aquesta observació, però, no és rellevant en el nostre cas, atès el complet predomini de la religió catòlica en el nostre país, i l'escassíssim pes de les altres opcions religioses.

D'altra banda, l'experiència política espanyola dels últims anys ha permès constatar una influència molt escassa de la "qüestió religiosa" en la vida pública; sense negar la importància potencial d'aquest "cleavage", és innegable que, al menys fins ara, -

s'ha mantingut en estat latent, havent-se manifestat només indirectament entorn de l'elaboració de textos legislatius sobre -- qüestions com la subvenció pública i l'ensenyament privat o el divorci.

A més, des del cantó comunista s'ha donat, si no un apropament al món catòlic, al menys un intent d'evitar el conflicte apriorístic entre comunisme i món catòlic. Des de la política de -- "reconciliació nacional" fins al paper públic jugat per alguns destacats dirigents comunistes (entre els quals és obligat destacar la figura d'A.C.Comín), el comunisme espanyol (i, amb especial intensitat, el PSUC) ha anat fent un lloc en la seva reflexió i en la seva organització als cristians. Cal mencionar aquí elements com la celebració de reunions específiques -- sobre aquest tema (44), la presència de sacerdots en les candidatures del PSUC (així, la que resultà guanyadora a les eleccions locals de 1979 a Santa Coloma de Gramanet, corresponent l'alcaldia al sacerdot Lluís Hernández) o, més recentment, la consideració del PSUC com a partit "laic" (en contraposició a "ateu") introduïda en els seus Estatuts. (45)

¿En quina mesura aquest intent s'ha vist coronat per l'èxit en el terreny electoral, facilitant el vot dels catòlics al comunisme? Les dades disponibles conviden a l'escepticisme. Basant-nos en els resultats d'enquestes d'opinió realitzades per C.I.S. (46) hem elaborat el quadre núm. 19, sobre la distribució d'actituds religioses entre els votants comunistes i el total de la població, tant pel que fa a Catalunya com al conjunt d'Espanya.

Quadre núm. 19.- Actituds religioses dels votants comunistes i del conjunt de la població, Catalunya i Espanya (en %).

	<u>Conjunt d'Espanya</u>		<u>Catalunya</u>	
	<u>Votants comunistes</u>	<u>Conjunt Població</u>	<u>Votants comunistes</u>	<u>Conjunt Població</u>
<u>Catòlics:</u>				
Practicants	15.3	54.5	19.9	43.6
No practicants	43.9	34.3	48.7	44.8
<u>Altres confessions</u>	---	1.0	0.2	0.8
<u>Indiferents</u>	22.4	4.1	20.2	5.8
<u>No creients</u>	18.4	6.1	10.9	5.1

La primera consideració, comú al PSUC i al conjunt de votants comunistes a Espanya, és la sobrerepresentació dels sectors - indiferents i no creients respecte del conjunt de la població, i la subrepresentació dels catòlics, i especialment dels catòlics practicants. Això fa que, comparats amb la resta dels partits parlamentaris, tant el PSUC com el conjunt PCE-PSUC siguin els partits que, en aquest punt, més s'allunyen del perfil de la població.

Ara bé, sobre aquest fons comú, hom pot assenyalar algunes diferències menors, però potser suggerents, entre PSUC i PCE. En primer lloc, més votants del PCE es declaren indiferents o no creients (40.8%, davant del 31.1% en el PSUC). Correlativament, més votants del PSUC es declaren catòlics (68.6%) que en el conjunt comunista espanyol (59.2%)., de la mateixa manera que la proporció d'aquests que es declaren practicants és bastant més important en el PSUC.

Això no deixa de ser paradoxal, ja que una mirada a les xifres referides al conjunt de la població mostra com Catalunya apareix relativament més descristianitzada que el conjunt d'Espanya (si admetem, com és versemblant, que el primer pas de la descristianització és el retrocés de la pràctica religiosa): mentre en el total de la mostra espanyola els catòlics practicants són un grup netament més nombrós que els no practicants, en el cas de Catalunya la situació s'inverteix (encara que per molt poca diferència).

Una i altra cosa fan que, en conjunt, l'electorat comunista es tregui en aquest aspecte més aprop del conjunt de la població a Catalunya que en el conjunt d'Espanya i que pugui, potser, dir-se que la política d'aproximació abans mencionada, sense haver donat els fruits proposats, pot haver estat més eficaç a Catalunya que a la resta d'Espanya, mantenint-se, però, una profunda diferència entre l'electorat comunista i el conjunt de la població en aquest punt.

L'anàlisi ecològica confirma l'existència d'aquesta diferència. Posant en relació els resultats electorals del PSUC a nivell comarcal amb la taxa de població preceptuada assistent a la missa dominical (i advertint que no és completament adequat situar en el mateix pla una actitud -la fe religiosa- amb una pràctica --la missa dominical), s'obté una correlació negativa i, subratllem-ho, de les de valor absolut més alt pel que fa al vot comunista (47). El quadre núm. 20 presenta la correlació entre misalitzants i vot comunista.

Quadre núm. 20.- Correlació a nivell comarcal entre pràctica dominical i vot comunista, 1977-1980.

	<u>1977</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>
Valor de r	-.69	-.67	-.65

Com pot veure's, la relació entre ambdues variables és negativa i considerablement forta; de fet, la pràctica dominical -- "explicaria" (en sentit estadístic) entorn del 45% de la variació del vot comunista, el que és considerable.

Mereix la pena aturar-se un moment en el fet que (prescindint ara del signe) la correlació perdi força d'una elecció a una altra. De fet, la diferència entre els valors de "r" és molt/escassa, pero succeeix exactament el mateix pel que fa als paràmetres de les corresponents rectes de regressió. Sense forçar massa les dades, això es presta a una interpretació interessant. Com hem vist, l'anàlisi de correlacions mostra una relació negativa entre pràctica dominical i vot al PSUC, és a dir, el vot comunista és més fort en els contextos amb menor pràctica dominical, i viceversa.

Ara bé, en el període considerat el PSUC ha retrocedit en algunes de les zones on inicialment era més fort, mentre s'ha mantingut estable (o, fins i tot, ha augmentat lleument) en aquelles on anteriorment havia estat més feble. I com les primeres són aquelles on la religiositat és més baixa, sent més important en les altres, la conclusió és que el vot del PSUC s'ha mantingut millor en aquells contextos que "a priori" li eren més desfavorables, mentre que en aquelles zones inicialment més favorables és on l'evolució electoral del PSUC mostra un balanç negatiu. Es tracta (com hem tingut ocasió d'observar a propòsit

de la relació entre immigració i vot comunista) d'una banda - sens dubte important per a caracteritzar les condicions i els mecanismes de l'estabilitat de l'electorat del PSUC.

h.- Escala esquerra-dreta.-

Un dels aspectes decisius en la vinculació (electoral o d'altre tipus) entre ciutadans i partits polítics és el conjunt d'actituds polítiques de cada persona. Tanmateix, les dificultats d'operacionalització i mesura objectiva de les diverses/actituds fan que les actituds siguin utilitzades rarament com a variable independent en l'anàlisi del comportament electoral.

(48)

Com a excepció ha de mencionar-se el fet que en els últims anys s'ha difós extraordinàriament la utilització de la mesura d'una de les actituds polítiques bàsiques dels electors, la seva situació en un "continuum" ideològic que anés d'esquerra a dreta. En efecte, s'ha trobat que, mentre en sistemes bipartidistes el millor predictor del vot és la "identificació de partit" (registrant-se, en canvi, distàncies ideològiques petites entre els diversos partits), en els sistemes multipartidistes de l'Europa continental la "identificació de partit" té una utilitat més limitada, mentre en canvi la situació ideològica dels electors -- constitueix una eina explicativa molt potent, en la mesura que/ l'actitud sobre l'eix esquerra-dreta està estretament lligada -- amb les actituds dels ciutadans respecte d'altres temes, el seu interès per la política, etc. (49). D'altra banda, la situació/ dels diversos grups de l'electorat en l'eix esquerra-dreta permet donar una configuració "espacial" al sistema polític, fent/ possible la utilització de models interpretatius més formalit--

zats (50).

La validesa d'aquesta eina de mesura es veu confirmada pel fet que electors de diverses forces polítiques tenen una percepció bastant similar de la posició de cada partit en l'eix esquerra-dreta, i que electors de partits equivalents de diversos països es situen en posicions ideològiques molt similars (51).

Tanmateix, creiem que l'ús comparatiu indicador exigeix algunes precaucions: no té massa sentit precisar, com es fa de vegades, fins a la centèsima, quan una qüestió tan simple però tan freqüent com haver de decidir si incloure o no els "no contesta"/modifica substancialment els resultats obtinguts. Això sense -mencionar el fet que les escales de mesura utilitzades no són/homogènies, podent-ne trobar en la bibliografia de cinc, set, /deu, onze i fins i tot cent posicions. Encara que sempre es pot passar, per càlcul, d'una mètrica a una altra, no és segur que la percepció psicològica per part de la persona enquestada no -es vegi modificada pel tipus d'escala proposat.

Diverses estimacions (52) fetes al nostre país troben, en primer lloc, que la majoria de l'electorat espanyol (entorn del -70%) sap situar-se en una escala esquerra-dreta; en segon lloc, que la percepció dels partits per part dels ciutadans coincideix amb la que es podria considerar, en abstracte, "correcta"; i, -en tercer lloc, que la posició mitjana de l'electorat està lleu-ment esbiaixada cap a l'esquerra. Per via d'exemple, el quadre -núm. 21 presenta la distribució dels electors espanyols sobre -- una escala esquerra-dreta (53).

Quadre núm. 21. - Distribució dels electors espanyols en una escala esquerra-dreta.

	<u>%</u> (1)
Extrema esquerra	4
Esquerra	17
Centre esquerra	23
Centre dreta	18
Dreta	15
Extrema dreta	4

(1) Suma inferior a 100, probablement per l'exclusió dels "no contesta".

El quadre núm. 21 confirma els elements apuntats sobre el conjunt de l'electorat espanyol, i també les dificultats operatives del procediment: aquesta escala es basa en una pregunta en que les posicions possibles eren 10, havent estat després reagrupades. Aquest reagrupament constitueix una operació delicada: pot observar-se, per exemple, l'absència de la categoria "centre".

A fi i efecte d'evitar aquests perills, hem utilitzat dades procedents de dues enquestes post-electorals quasi-simultànies realitzades pel C.I.S. a finals del 1977 (54); totes dues utilitzen una escala esquerra-dreta de set posicions, que utilitzarem sense reagrupar categories, i assignant denominacions només a les extremes per facilitar la lectura. Amb aquestes observacions, la distribució del conjunt de l'electorat, distingint entre Catalunya i la resta d'Espanya, és la que presenta el quadre núm. 22.

Quadre núm. 22. - Posició de l'electorat en una escala esquerra-dreta, Catalunya i resta d'Espanya (en %).

	<u>Catalunya</u>	<u>Resta d'Espanya</u>
Més a l'esquerra "1".	3	1.9
"2".	19	9.8
"3".	22.7	20.0
"4".	22.1	31.0
"5".	3.5	7.8
"6".	2	3.3
Més a la dreta "7".	0.5	1.1
No sap, no contesta	27.8	25.1

Els valors del quadre núm. 22 confirmen la imatge proposada sobre l'electorat espanyol. Pot observar-se, però, que l'electorat català es situa més a l'esquerra que el de la resta d'Espanya: les posicions "1". "2" i "3" reuneixen el 44.7% de l'electorat català, davant del 31.7% en la resta d'Espanya. Tanmateix, en tots dos casos el segment majoritari de l'electorat està format pel conjunt "centre-esquerra moderada": si fem exclusió dels "no sap - no contesta", els punts "3" i "4" reuneixen el 61.6% de l'electorat català i el 68.1% del de la resta d'Espanya.

I aquí trobem el que només a primera vista pot considerar-se una paradoxa: mentre l'electorat s'inclina més a l'esquerra a Catalunya que a la resta d'Espanya, la situació és inversa pel que fa a l'electorat comunista. Com presenta el quadre núm. 23, els votants comunistes a Catalunya es situen sensiblement menys a l'esquerra que els del PCE en sentit estricte.

Quadre núm. 23.- Posició en una escala esquerra-dreta dels votants comunistes, Catalunya i resta d'Espanya (%).

	<u>Votants PSUC</u>	<u>Votants PCE</u>
"1"	13.9	14.9
"2"	27.6	52.8
"3"	33.0	21.6
"4"	14.3	2.8
"5"	1.4	0.5
"6"	0.6	---
"7"	---	---
No sap, no contesta	9.2	7.5

La diferència és realment considerable: les posicions "esquerranes", "1" i "2", reuneixen només el 41.5% dels votants del PSUC, al davant del 67.7% en el cas del PCE. Inversament, les posicions de centre i esquerra moderada, "3" i "4", apleguen el 47.3% dels votants del PSUC, per només el 24.4% dels del PCE. La posició majoritària, finalment, pels votants del PCE és la "2", on se'n situen més de la meitat, mentre pel PSUC la moda és el punt "3", que aplega un terç dels seus votants. Les diferències queden ben recollides si utilitzem un parell de mesures de conjunt: la posició mitjana dels votants del PSUC és 2.6, mentre la mitjana dels del PCE és 2.1; la desviació estàndard és més important en el cas del PSUC que en el del PCE, (és a dir, l'electorat del PSUC és molt més variat ideològicament/en la mesura que efectivament una escala d'aquest tipus ens il·lustri sobre quelcom que tingui més o menys a veure amb la ideologia- que el del PCE).

La conseqüència essencial és que mentre el PCE apareix com un partit sensiblement allunyat del conjunt de l'electorat, el PSUC, tot i que és el partit parlamentari que queda "més a l'esquerra" del conjunt de l'electorat català, queda situat molt més a prop. És evident que aquesta major proximitat, alhora causa i conseqüència de les seves -en termes relatius- majors dimensions, té com a principal efecte la possibilitat de ser percebut com un partit menys "excèntric" que el PCE i, per tant, amb més possibilitats d'expansió.

Però, per altra banda, això sotmet el PSUC a una competència molt més intensa per part de les altres forces polítiques. Mentre el PCE té els dos terços dels seus votants en una zona sensiblement llunyana de la intervenció d'altres forces polítiques (punts "1" i "2"), el PSUC té la majoria dels seus votants en la zona més disputada de l'espectre polític: els punts "3" i "4", conjuntament, reunien, segons les mateixes fonts (55), el 73% dels votants del PDC, el 72% dels del PSP, el 63% dels de la UCD i del 57% dels del PSOE. Només dos partits tenien en aquesta zona menys de la meitat dels seus seguidors: AP i -justament- PCE.

La conclusió ha d'ésser doncs que la posició de l'electorat del PSUC en una escala esquerra-dreta constitueix un arma de doble tallant: si d'una banda apareix com un partit molt més "normal" que el PCE, per altra part aquesta normalitat el situa, en bona part, en la zona més disputada de l'espectre polític. Sota una clàusula "caeteris paribus", seria raonable dir que l'electorat del PSUC pot ser menys estable (tant en sentit positiu -creixement- com negatiu -disminució-) que el del PCE.

i.- Actituds sobre el fet nacional català.

Un element polític especialment rellevant pot estar constituït pel conjunt d'actituds de les persones residents a Catalunya - respecte de l'autogovern de Catalunya, la llengua catalana, etc. Un conjunt de factors objectius poden fer pensable l'existència d'actituds contraposades sobre aquests temes entre la població de Catalunya: el problema històric de la integració de Catalunya dins d'Espanya, les diferències socials, polítiques i lingüístiques entre nascuts a Catalunya i immigrants, la divisió entre catalanistes i anti-catalanistes dins de Catalunya en - les primeres dècades del segle XX, la concepció uniformadora/ de l'espanyolitat imposada pel franquisme, etc.

D'altra banda, l'acceptació pràcticament unànim de l'autonomia pel conjunt de les forces polítiques en el període actual permet creure que, si existeixen divisions actitudinals en aquest terreny, es tracta de divisions que es mantenen latents en el/ cos social, sense trobar expressió, o molt escassa, en l'esce- na política. (56)

La dificultat, en aquest terreny, rau en com mesurar les dife- rents actituds existents i, fins i tot, en determinar que és/ el que hom mesura. Podem imaginar, efectivament que les dife- rències poden produir-se entorn de tres temes diferents, pot- ser coincidents i interrelacionats, però no idèntics:

- la identitat nacional de les persones, entesa, naturalment, no en sentit jurídic, sinó com a consciència de pertinença a un determinat grup nacional. Aquí les actituds poden oscil·lar des d'un sentiment de pertinença exclusiva al grup català, fins a sentir-se exclusivament espanyol, passant per diverses posi-

cions intermitges, i sense excloure que, especialment entre immigrants puguin trobar-se nuclis pels quals la identitat nacional fonamental s'adreça a altres territoris o comunitats (com, per exemple, Andalusia).

- les formes d'integració estatal-territorial preferides per les persones poden també ser diverses. Encara que pugui ser discutible el grau de precisió amb que s'utilitzen en el llenguatge polític actual expressions com "autonomia", "federalisme", etc., és cert que podem considerar l'uniformisme centralista i l'independentisme com a pols extrems d'un eix actitudinal que inclouria, en posicions intermitges, plantejaments descentralitzadors, federalistes, autonomistes, etc.

- finalment, un tercer eix de possible diferenciació política-ment significativa pot estar constituït pels diversos graus de vivència personal dels elements definidors de la realitat nacional catalana. D'aquests elements, el més fàcilment objectivable és el grau de coneixement i/o utilització de la llengua catalana. Malgrat no tractar-se d'un element estrictament polític, és evident que comporta connotacions de gran importància sobre el grau d'integració voluntària dels individus en una comunitat.

Hi ha poques estimacions directes sobre el grau de difusió entre la població catalana de les diverses actituds possibles en cada un d'aquests eixos. D'altra banda, no podem utilitzar com a indicador aproximatiu la simple taxa d'immigració, ja que això suposaria incórrer en una petició de principi, en creure/que aquestes actituds depenen totalment del lloc de naixement/de les persones.

Una d'aquestes estimacions directes ha estat realitzada per C. Solé en la seva enquesta entre la població de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, en la qual es proposava als enquestats situar-se en una escala de deu posicions, de les quals les posicions extremes venien definides com "nacionalistes catalans" i "centralistes, espanyolistes" (combinant, com es veu, elements del primer i segon eixos temàtics abans proposats, el que fa els resultats d'interpretació no fàcil). El quadre núm. 24 presenta els resultats que troba (57).

Quadre núm. 24.- Situació en una escala "nacionalisme-català - centralisme, espanyolisme" de la població de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, per lloc de naixement (en %)

<u>Posicions:</u>	<u>Nascuts a Catalunya</u>	<u>Nascuts a resta d'Espanya</u>
"Nacionalistes catalans" "1" - "2"	22.9	9.5
"3"	21.9	10.7
"4"	13.2	12.8
"5"	24.8	28.0
"6"	4.8	8.9
"7"	4.6	10.7
"8"	1.8	6.7
"Centralistes, espanyolistes" "9" - "10"	2.1	7.5
(n =)	(608)	(572)

Malgrat que resulta delicat assignar un contingut polític precís a les actituds compreses entre els dos extrems, alguns aspectes es destaquen amb alguna claretat:

- l'actitud mesurada està lligada, com podia esperar-se, al fet d'haver nascut o no a Catalunya, ja que els grups "1" a "5" són més nombrosos entre els nascuts a Catalunya que entre els

immigrants.

- aquest lligam, però, no és absolut ni molt menys, ja que el sentiment "catalanista" és majoritari tant entre els autòctons com entre els immigrants (les posicions "1" a "5" reuneixen el 82.8% dels primers, però també el 61% dels segons).

- la posició majoritària és la mateixa en els dos grups, la -- "5", que pot interpretar-se com "intermitja", lleugerament més propera al pol "catalanista" de l'eix.

- finalment, les posicions més reticents respecte del nacionalisme català ("7" a "10" en aquesta escala) agrupen una quarta part de la població immigrada, i també el 8.5% dels autòctons.

Ara bé, la font utilitzada no permet aproximar-nos a l'anàlisi de la distribució d'aquestes actituds entre els votants de les diverses forces polítiques. Una altra enquesta, realitzada el/ 1979, investigava aquestes distribucions, mesurant-les en base a una eina diferent: una escala d' "identitat nacional" en cinc posicions. El quadre núm. 25 presenta els resultats. (58)

Quadre núm. 25.- Sentiment d'identitat nacional entre els votants dels principals partits de Catalunya (en %).

	<u>PSUC</u>	<u>PSC</u>	<u>ERC</u>	<u>CiU</u>	<u>UCD</u>	<u>Total</u>
"Espanyol"	21.3	29.8	15.4	8.9	39.1	28.8
"Més espanyol que català"	5.6	4.9	4.7	8.5	10.5	6.4
"Tan espanyol com català"	34.6	36.7	25.1	51.2	40.3	37.6
"Més català que espanyol"	10.2	10.1	29.1	28.6	7.5	12.3
"Català"	28.3	18.4	25.7	8.0	4.6	14.9
(n =)	(104)	(329)	(46)	(98)	218)	(857)

La imatge que presenta el quadre núm. 25 és complexa. El partit més proper al conjunt de la població és el PSC, encara que entre els votants socialistes les postures extremes són més nombroses i, correlativament, les intermitges més febles.

Tots els altres partits s'allunyen, en major o menor mesura, de la distribució del conjunt de la població. Es poden distingir tres perfils diferenciats:

- els partits formalment més catalanistes, ERC i CiU, tenen entre els seus electors una més gran proporció en la meitat "catalana" de l'espectre que en la meitat "espanyola". També hi ha, però, notables diferències entre tots dos: mentre més de la meitat dels votants de CiU es consideren "tan espanyols com catalans", només la quarta part dels votants d'ERC es situa -- aquí. Pot cridar l'atenció el fet que el 15% dels votants d'ERC es consideri estrictament "espanyol": cal recordar, però, que/ era l'únic partit que es presentava com a republicà, de la mateixa manera que era l'únic partit que es presentava amb uns plantejaments d'esquerra no marxista; una i altra cosa li poden haver guanyat consensos electorals fora de sectors catalanistes.
- UCD ofereix una imatge inversa a la de CiU i ERC: la majoria dels seus votants es situen en la meitat "espanyola" de l'espectre, i només el 12% en la meitat "catalana". Fins i tot la posició central, la més integrada, és menys nombrosa a UCD que a CiU. UCD és l'únic dels grans partits amb un electorat que es considera, globalment, més "espanyol" que el conjunt de l'electorat català.
- el PSUC ofereix, finalment, una perfil més complicat. Malgrat la distribució dels seus votants per lloc de naixement, que hem

examinat anteriorment, és un dels partits amb una proporció - més baixa de votants situats en la posició central. La zona "espanyola" de l'espectre té un pes que el situa a mig camí - entre, d'una banda, ERC i CiU, i, d'altra part, el PCS.

Per altra banda, la zona "catalana" hi té una importància considerable, inferior només a ERC; fins i tot, el PSUC és el partit amb una proporció més important de votants que es declaren simplement "catalans".

Això fa que, si reagrupem les cinc posicions inicials en només tres ("espanyols" i "més espanyols que catalans"; "tan espanyols com catalans"; "més catalans que espanyols" i "espanyols"), el PSUC és el partit on aquests tres grups d'electors tenen una importància quantitativa més equilibrada: veurem més avall les possibles conseqüències d'aquest equilibri.

L'electorat del PSUC sembla doncs identificar-se en bona part/ com a catalanista. Això pot explicar com, malgrat estar integrat potser majoritàriament per immigrants, l'ús del català és majoritari entre aquest electorat, amb proporcions similars a les que es donen en el conjunt de la població: si en el conjunt de Catalunya les persones que no parlen català representen el 28% del total (xifra que a primera vista sembla baixa), aquest grup representa el 31% dels votants del PSUC, valor similar al de partits com PSC i UCD (34% i 25%, respectivament)/ encara que superior a ERC i CiU (4% i 2%) (59).

Finalment, aquest marc actitudinal es completa amb una actitud molt favorable a alguna forma d'institucionalització de l'auto govern de Catalunya. Les enquestes realitzades per DATA classifiquen les actituds de les persones enquestades en quatre grups,

definites per l'acord a cadascuna de les següents proposicions:

"Centralisme" "És millor mantenir la unitat del país com fins ara i no donar més autonomia a les regions".

"Autonomia" "Crec que és bo donar més autonomia a les regions per als seus propis afers, mentre es respecti la unitat política del país".

"Federalisme" "Em sembla bé que les regions tinguin lleis pròpies, pero hi ha coses com/ l'exèrcit, les relacions internacionals, etc., que haurien de dependre/ del Govern central".

"Independència" "Les regions són veritables nacionalitats que, a més de lleis pròpies, haurien de tenir un exèrcit propi, duanes, etc.".

Com mostra el quadre núm. 26, el PSUC és el penúltim partit per importància numèrica de les actituds centralistes, només per damunt d'EC (recordem que es tracta d'una enquesta basada en el vot a les eleccions de 1977, en les quals ERC formava part/ de la coalició "Esquerra de Catalunya"), de la mateixa manera que és el segon partit per importància de les actituds independentistes, superat només, novament, pels electors d'EC (60).

Quadre núm. 26.- Actituds sobre el grau d'autogovern desitjable entre els electors de 1977 (en %).

	<u>PSUC</u>	<u>PSC</u>	<u>EC</u>	<u>PDC</u>	<u>UCD</u>	<u>AP</u>	<u>Total Mostra</u>
Centralisme	8	13	2	19	26	69	19.1
Autonomia	52	49	23	45	49	13	44.3
Federalisme	29	28	55	33	20	17	25.7
Independència	11	8	21	4	3	--	10.9
(n =)	(224)	(356)	(28)	(87)	(302)	(50)	(1480)

De fet, l'aspecte més destacat del quadre núm. 26 és el predomini, en l'electorat de tots els partits, de les posicions "autonomista" i "federalista", que en conjunt engloben entre el 69% (UCD) i el 81% (PSUC) dels diferents electorats; igualment, i amb l'excepció d'EC, la posició autonomista és més important que la federalista, amb variacions també limitades. Aquestes distribucions plantegen la qüestió de si les actituds moderades dels partits sobre l'autogovern de Catalunya es deuen a la moderació de l'opinió dels seus electors o si, a la inversa, són -- els partits els que han arribat a difondre eficaçment en la societat catalana aquests punts de vista. En qualsevol cas, és visible la diferència amb la situació basca, on la posició "independentista" era la preferida pel 71% dels votants d'HB, 61% d'EE, 43% del PNB, i fins i tot 25% de PCE-EPK, 15% de PSOE-PSE, i 5% d'UCD. (61).

En conjunt, i sigui quin sigui l'indicador utilitzat (sentiment d'identitat nacional, utilització de la llengua catalana, actitud respecte de l'autogovern), l'electorat del PSUC es mostra com molt favorable al reconeixement cultural i polític del fet català, amb una considerable distància entre aquestes actituds i la seva realitat objectiva (amb una taxa d'immigrants supe--

rior al 50%).

Aquest elevat grau de "catalanisme" pot tenir, però, una segona cara, en la mesura que, com hem indicat, s'allunya notablement de la realitat objectiva constituïda pel lloc de naixement dels seus votants (és, de fet, el partit on aquesta distància - és més important). Fets com la identitat estrictament "espanyola" del 21.3% dels seus votants, o que el 31% dels seus votants no parli català, contraposats a, per exemple, l'11% que se'n declara "independentista", senyalen la possibilitat d'un conflicte en termes ètnico-culturals a l'interior de l'electorat del PSUC.

Aquest conflicte, si és que realment existeix, s'ha mantingut latent, però això no exclou ni que pugui manifestar-se en el futur, ni que, de forma indirecta, pugui expressar-se indirectament a través de diverses formes de conflicte i contraposició - (62).

II

Les caractéristiques collectives

a.- La distribució territorial de l'electorat comunista.

La geografia dels resultats electorals comunistes mostrava com els seus resultats més alts al nivell comarcal es concentren en un nombre restringit de comarques, mentre a la resta de Catalunya el PSUC obté resultats considerablement més baixos. En altres paraules, la seva implantació electoral és molt poc uniforme, molt contrastada.

A més, l'evolució dels seus resultats electorals ha tendit a aguditzar aquestes disparitats. Si s'examina l'evolució a nivell circumscripcional es constata que, en primer lloc, l'electorat del PSUC està desproporcionadament concentrat a la circumscripció de Barcelona i, en segon lloc, que ha tendit, a cada elecció, a concentrar-se de manera creixent, com presenta el quadre nº 27.

Quadre nº 27.- Distribució per circumscripcions de l'electorat del PSUC i del conjunt de l'electorat català (en %).

	Electorat del PSUC			Conjunt de l'electorat
	<u>1977</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1980</u> (1)
Barcelona	84.3	85.2	85.9	77.6
Girona	4.4	4.3	4.2	7.7
Lleida	4.0	3.6	3.3	6.0
Tarragona	7.3	6.9	6.6	8.7

(1) La distribució provincial del conjunt de l'electorat s'ha mantingut molt estable, de manera que presentem només els valors corresponents a 1980.

Els moviments que recull el quadre nº 27 poden descriure's senzillament: mentre la circumscripció barcelonina tenia ja inicialment un pes superior per l'electorat comunista que pel conjunt de l'electorat, i aquesta sobreimplantació ha anat creixent, de manera lenta però continuada, elecció rera elecció, a les altres circumscripcions el PSUC, a partir d'una subimplantació inicial (de dimensions més importants a Girona i Lleida, i més limitades a Tarragona, circumscripció on la implantació del PSUC era la més similar a la del conjunt de la població) ha anat veient reduïda la seva presència en termes relatius, el que fa que, si la província de Barcelona ja representa una gran majoria de l'electorat de Catalunya, aquest predomini es vegi aguditzat entre l'electorat comunista.

D'altra banda, aquest predomini barceloní tampoc no és homogeni, sinó que es deu essencialment a la sobreimplantació a la zona més industrialitzada del cinturó barceloní, mentre la implantació del PSUC a la ciutat de Barcelona i a les comarques del que hem denominat el "segon anell" (és a dir, el semicercle de comarques relativament menys industrialitzades que s'estenen del Garraf a l'Osona) és més baixa. En aquest marc, les diferències entre la distribució de l'electorat comunista i la del conjunt del cens electoral és encara més important, com presenta el quadre nº 28.